

Когут Артем Анатолійович

старший викладач спеціальної кафедри №1

Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

НЕУЗГОДЖЕНІСТЬ ПОНЯТЬ «ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ», «НАДАННЯ ДОСТУПУ ДО МАТЕРІАЛІВ» ТА «ОЗНАЙОМЛЕННЯ З МАТЕРІАЛАМИ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Забезпечення процесуальної рівності та змагальності сторін у кримінальному провадженні, підвищення гарантій захисту прав підозрюваних і обвинувачуваних та інших учасників кримінального провадження – це одна з цілей, на які було спрямоване прийняття Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК) у 2012 році. Стаття 290 КПК спрямована на досягнення вказаної мети і покликана забезпечити рівність сторін в аспекті обізнаності про докази, які були зібрані в ході розслідування. Ч. 12 ст. 290 КПК вказує на імперативність і обов'язковість цієї процедури, адже якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів відповідно до положень цієї статті, суд не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази, з урахуванням певних виключень.

Відповідно до ч. 5 ст. 219 КПК строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, не включається у строки, передбачені цією статтею. Разом з тим, існує чимало дискусійних питань, пов'язаних з моментом зупинення та відновлення цих строків, а також їх обчислення, одне з яких безпосередньо пов'язане з відкриттям матеріалів іншій стороні.

Так, ст. 290 КПК містить такі поняття: «відкриття матеріалів іншій стороні», «надання доступу до матеріалів» та «ознайомлення з матеріалами», при чому ст. 219 КПК має посилання лише на останнє.

Комплексний аналіз норм права дозволяє розглядати «відкриття матеріалів іншій стороні» як момент, який має місце під час завершення досудового розслідування та направлення відповідного повідомлення в порядку ч. 1 ст. 290 КПК (особисто або у спосіб, передбачений для повідомлень). У такому випадку «надання доступу до матеріалів» є не тотожним йому поняттям і безпосередньо означає процес, а саме: дію сторони кримінального провадження, пов'язану з організацією можливості отримати фізичний доступ до певних матеріалів. Це можна підтвердити, звернувшись і до Академічного тлумачного словника української мови, де «надання» - це дія за

значенням «надати», а «надавати» - це дати що-небудь в якійсь кількості або у кілька заходів.

І нарешті, під «ознайомленням з матеріалами» можна розуміти безпосередньо інтелектуальну діяльність сторони, якій надано доступ, пов'язану з вивченням означених матеріалів (в тому числі із можливістю робити їх копії та відображення). Це також підтверджується позицією вищевказаного словника, де «ознайомлюватися» - це діставати відомості про кого-, що-небудь, набувати повних знань у чомусь.

Однак, відповідно до ч. 5 ст. 219 КПК в строки досудового розслідування не включається саме «ознайомлення з матеріалами досудового розслідування». Вказані положення КПК інколи викликають труднощі у визначенні меж (початку і закінчення) «строку ознайомлення з матеріалами», які не включаються в строки досудового розслідування, оскільки в КПК це питання не врегульоване.

На практиці початком виконання вимог ст. 290 КПК прийнято вважати день направлення повідомлення стороні захисту про завершення досудового розслідування та можливість реалізувати право на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування. Дата здійснення такого повідомлення вноситься в Єдиний реєстр досудових розслідувань, і з цієї дати починається строк виконання вимог ст. 290 КПК, який не входить в строк досудового розслідування.

У випадку, коли у кримінальному провадженні є декілька підозрюваних і їх захисників, строк виконання вимог ст. 290 КПК завершується, коли з останнім з них завершено виконання вимог ст. 290 КПК, про що також вносяться відомості в Єдиний реєстр досудових розслідувань.

Навіть і при такому тлумаченні даної норми можуть виникати різні погляди на початок «ознайомлення з матеріалами», оскільки сторона захисту може реалізувати своє право лише після отримання вищевказаного повідомлення, а не з моменту його відправлення слідчим чи прокурором. Тому вона може наполягати на врахуванні строку прямування повідомлення до строків розслідування, що може зіграти проти сторони обвинувачення у випадку закінчення досудового розслідування безпосередньо наприкінці строку, зазначеного в ст. 219 КПК.

Кардинально іншою позицією є така, коли під строком «ознайомлення з матеріалами» вважається лише той проміжок часу, коли сторона захисту фактично здійснює дії з вивчення матеріалів. Хоча з точки зору української мови це виглядає вірним, але з позиції кримінального процесу таке тлумачення даної норми надасть підозрюваним та їх захисникам можливість зловживати правом та безпідставно «витрачати» строк досудового розслідування, наданий органу досудового розслідування.

Таким чином, неконкретне формулювання вказаної норми права надає можливість її трактувати на користь підозрюваних та ставить під загрозу виконання завдань кримінального провадження. Виходом із ситуації може стати внесення змін до абзацу 1 ч. 5 ст. 219 КПК та викладення його у такій редакції: «Строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до винесення постанови про відновлення кримінального провадження, а також строк з моменту відкриття матеріалів іншій стороні на період ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу, не включається у строки, передбачені цією статтею.».

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ КАДРІВ
ДЛЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ
ВИРІШЕННЯ**

Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару
(27 травня 2021 року)

В и п у с к 11

Харків
2021

УДК 342.951(477):351.746.1

ББК 67.9(4УКР)301.162

П68

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
протокол засідання від 18.06.2021 N 11*

Редакційна колегія:
С.О. Гриненко (головний редактор),
А.А. Когут

*Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.
Відповідальність за зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори.
Матеріали публікуються в авторській редакції.*

П 68 **Правове** забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення. Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару, 27 травня 2021 р.; м. Харків. Вип.11 / Редкол.: С. Гриненко (голов. ред.), А. Когут. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2021. — 224 с.
ISBN 978-617-8009-35-9

Збірник містить тези доповідей і виступів науковців, практичних працівників, курсантів та студентів, присвячених правовим проблемам створення ефективного сектору безпеки та реформування Служби безпеки України; реалізації антикорупційного законодавства у діяльності СБ України та інших правоохоронних органів і військових формувань; договірної роботи й представництва інтересів СБ України та інших правоохоронних органів в судах; удосконалення правового забезпечення роботи з кадрами, соціального та правового захисту співробітників суб'єктів сектору безпеки; проблемним питанням правозастосовної діяльності, які виникають у практиці оперативних підрозділів та органів досудового розслідування.

Для співробітників органів сектору безпеки, науковців, викладачів, курсантів й студентів вищих юридичних навчальних закладів.

УДК 342.951(477):351.746.1
ББК 67.9(4УКР)301.162

Адреса Інституту: 61002, м. Харків, вул. Мירוносицька, 71,
Телефон / факс: (057)700-34-55
E-mail: ipuk@ssu.gov.ua

© Національний юридичний університет імені
Ярослава Мудрого, 2021
© Інститут підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України, 2021

ISBN 978-617-8009-35-9

<i>Клепка Д.І.</i> ЕЛЕКТРОННЕ ПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМІ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ОСКАРЖЕННЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	146
<i>Козут А.А.</i> НЕУЗГОДЖЕНІСТЬ ПОНЯТЬ «ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ», «НАДАННЯ ДОСТУПУ ДО МАТЕРІАЛІВ» ТА «ОЗНАЙОМЛЕННЯ З МАТЕРІАЛАМИ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	149
<i>Колесник В.А.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФІКСАЦІЇ ХОДУ Й РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ	151
<i>Криворучко Д.В.</i> ЩОДО ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ЗЛОВЖИВАНЬ ПІД ЧАС ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	153
<i>Крицька І.О.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСОБИ ЗАПОБІГАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ТА ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ	156
<i>Кудрявцева Н.О.</i> ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ УХВАЛ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ	158
<i>Лимаренко С.А.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИСТВА: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	160
<i>Мартинюк А.Г.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБСТЕЖЕННЯ ПУБЛІЧНО НЕДОСТУПНИХ МІСЦЬ, ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	163
<i>Новожилов В.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НА МІСЦЕВОСТІ (АДМІНІСТРАТИВНІЙ ТЕРИТОРІЇ), НА ЯКІЙ ПРОВОДЯТЬСЯ ЗАХОДИ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ, ВІДСІЧІ І СТРИМУВАННЯ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ, ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ І ДЕРЖАВИ, ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, І ЗАСТОСУВАННЯ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ	165
<i>Парфило О.А., Нізовцев Ю.Ю.</i> ЩОДО РОЛІ СУЧАСНОЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ	168
<i>Рубащенко М.А.</i> ЛІНГВІСТИЧНИЙ КОНТЕКСТ ЗАКЛИКІВ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ЗАКЛИКІВ	171
<i>Свинаренко Ю.П., Мідловець Е.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ ОПЕРАТИВНО - РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ СТОСОВНО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ НЕПОВНОЛІТНІМИ	174